

Matsi Ira & Rytönen Tiina

**MIELEN KUNTOUTUJIIEN KOKEMUKSET PROVESTA OY:N JÄRJESTÄMÄN
PÄIVÄTOIMINNAN MERKITYKSESTÄ OSALLISUUTEEN**

Opinnäytetyön raportointi 14.11.2020.

MIELLEN KUNTOUTUJIIEN KOKEMUKSET PROVESTA OY:N JÄRJESTÄMÄN PÄIVÄTOIMINNAN MERKITYKSESTÄ OSALLISUUTEEN

Matsi Ira & Rytönen Tiina
Opinnäytetyö
Syksy 2020
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma

Tekijä(t): Ira Matsi ja Tiina Rytönen

Opinnäytetyön nimi: Mielen kuntoutujien kokemukset Provesta Oy:n järjestämän päivätoiminnan merkityksestä osallisuuteen

Työn ohjaaja: Pirjo-Riitta Ylikauma ja Mira Schroderus

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2020

Sivumäärä: 42 + 3

Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina oli Provesta Oy Villa Vestan päivätoiminta, ja tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla Provesta Oy Villa Vestan päivätoimintaan osallistuvien mielen kuntoutujien kokemuksia toiminnasta, sekä sen merkityksestä osallisuuteen. Tavoitteenamme on selvittää, antaako päivätoimintaan osallistuminen mielen kuntoutujille osallisuuden kokemuksia, ja nouseeko heiltä ajatuksia tai toiveita päivätoiminnan sisällön kehittämiseksi.

Tutkimuksellinen osuus toteutettiin haastattelemalla viittä Provesta Oy Villa Vestan päivätoimintaan osallistuvaa mielen kuntoutujaa kahtena eri päivänä. Haastatteluaineisto on kvalitatiivista, ja sitä analysoitiin teemoittelumenetelmää käyttäen. Analysoinnin jälkeen teemoiksi nousivat osallistuminen, yhteisöön kuuluminen, vaikuttamisen mahdollisuudet ja mielekäs ilmapiiri.

Opinnäytetyömme tietoperustassa tarkastelemme Provesta Oy:n palveluita mielen kuntoutujille, mielen kuntoutujien päivätoimintaa sekä osallisuuden eri osa-alueita ajankohtaisen kirjallisuuden, tutkimusten sekä henkilöhaastattelun avulla.

Tutkimustulosten mukaan Villa Vestan päivätoiminta on erittäin merkityksellistä siihen osallistuville mielen kuntoutujille. Jokaisen haastatteluun osallistuneen vastauksista nousi merkityksellisimmäksi asiaksi se, että heidän ei tarvitse olla yksin kotona. Myös sosiaalisten kontaktien ja ystävyyssuhteiden merkitys korostui lähes kaikkien vastauksissa. Päivätoiminta koettiin erityisen myönteisenä mielekkään ilmapiirin- ja tekemisen vuoksi. Haastatteluissa ei tullut esille konkreettisia kehittämisehdotuksia päivätoiminnan sisältöön, mutta mielekäs ilmapiiri näyttäytyi erittäin tärkeänä asiana päivätoimintaan osallistuvien kuntoutujien puheissa, joten siihen olisi mielestämme hyvä panostaa myös jatkossa päivätoiminnan kehittämisen suunnittelussa. Tutkimuksemme tulosten perusteella ajattelemme, että seuraavaksi olisi hyvä tutkia Villa Vestan päivätoimintaan osallistuvien mielen kuntoutujien kokemuksia siitä, mitkä asiat heidän mielestään luovat mielekkään ilmapiirin.

Asiasanat: Osallisuus, päivätoiminta, mielen kuntoutuja

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Social Services

Author(s): Ira Matsi and Tiina Rytönen

Title of thesis: The experiences of the mind rehabilitators about the importance of the involvement in Provesta Oy (Ltd) day activities

Supervisor(s): Pirjo-Riitta Ylikauma and Mira Schroderus

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2020 Number of pages: 42 + 3

The partner of our thesis was the day activities of Provesta Oy (Ltd) Villa Vesta. The purpose of this study is to describe the experiences of the mind rehabilitators participating the day activities of Provesta Oy (Ltd) Villa Vesta, as well as its importance of involvement. The purpose of our study is to investigate whether participation in day activities gives mind rehabilitators experiences of inclusion, and if they have ideas or hopes for the developing of day activities.

The implementation on the research was during the two different days to interview five mind rehabilitators participating the day activities of Provesta Oy (Ltd) Villa Vesta. The interview data was qualitative and analyzed by thematic analysis. After the analysis themes were formed as participation, sense of belonging to the community, opportunities to influence and a meaningful atmosphere.

In our thesis, we investigate, with the help of current literature, research and a personal interview, the services of Provesta Oy's for mind rehabilitators, the day activities of mind rehabilitators and various aspects of involvement.

According to the research results, the day activities of Villa Vesta are very important for the participating mind rehabilitators. The most significant thing in every interview was that those interviewed did not have to be home alone. The importance of social contacts and friendship also emphasized in almost every response. Day activities were perceived as particularly positive due to the meaningful atmosphere and activities. The interview data did not reveal any concrete suggestions for improving the content of the day activities, but a meaningful atmosphere appeared to be a very important issue for those mind rehabilitators participating in the day activities, and we think it would be good to invest in it when planning the development of day activities in the future. Based on the results of our research, we think it would be a good idea to study the experiences of mind rehabilitators participating in Villa Vesta's day activities on what they think create a meaningful atmosphere.

Keywords: Involvement, Day activities, Mind rehabilitator

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	PROVESTA OY: N PALVELUT MIELEN KUNTOUTUJILLE	7
2.1	Työ- ja päivätoiminta mielen kuntoutujille	9
2.2	Mielen kuntoutujat päivätoiminnan asiakkaana	10
3	OSALLISUUS MIELEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ	13
3.1	Sosiaalisella kuntoutuksella osallisuutta edistämässä	15
3.2	Asiakasosallisuudella kohti parempia palveluita	17
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYS	20
5	LAADULLISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	22
5.1	Haastattelu laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmänä	23
5.2	Haastatteluaineiston hankinta	24
5.3	Haastatteluaineiston analyysi	26
6	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	28
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
7.1	Yhteisöön kuuluminen	30
7.2	Osallistuminen	31
7.3	Vaikuttamisen mahdollisuudet	33
7.4	Mielekäs ilmapiiri	34
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
9	POHDINTA	36
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Sosiaalinen osallisuus ja köyhyden torjunta on yksi Eurooppa 2020- strategian viidestä tavoitteesta, joiden tarkoituksena on lisätä sosiaalista osallisuutta, sekä poistaa köyhyysriski vähintään kahdelta kymmeneltä miljoonalta ihmiseltä EU:n alueella. Suomen valtion tavoitteena on ollut vuoden 2020 mennessä poistaa 150 000 ihmisen syrjäytymisen sekä köyhtymisen riski, eli sosiaalisen osallisuuden katsotaan olevan merkityksellinen panostamisen aihe. (Eurooppa 2020- strategia, viitattu 29.4.2020.) Osallisuuden kokemukset ovat äärimmäisen tärkeitä kaikkein heikoimmassa asemassa ja syrjäytymisriskin uhatta oleville yksilöille. Osattomuuden vähentäminen ja osallisuuden lisääminen on huomioitu Sosiaali- ja terveysalan uudistamisessa, ja ne ovat myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitteita. (Valtioneuvosto 2020, hallitusohjelma, viitattu 4.5.2020.) Mielen kuntoutujien katsotaan olevan yksi heikoimmassa asemassa olevista asiakasryhmistä, ja suuressa syrjäytymisen vaarassa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla mielen kuntoutujien yksilöllisiä kokemuksia Provesta Oy Villa Vestan päivätoiminnasta osallisuuden kokemusten tuojana. Asiakkaiden omien kokemusten kuuleminen, huomioiminen ja mukaan ottaminen ovat nousseet arvoon sosiaali- ja terveysalalla. Niiden merkitys on ymmärretty muun muassa toimivien palveluiden sekä työmenetelmien kehittämisessä.

Haluamme selvittää, millaisia osallisuuden kokemuksia mielen kuntoutujat saavat Provesta Oy:n tuottamasta päivätoiminnasta. Tähän tutkimuskysymykseen etsimme vastausta laadullisen tutkimuksen menetelmää käyttäen, haastatteleamalla päivätoimintaan osallistuvia mielen kuntoutujia.

Tutkimuksemme tavoitteena on haastattelujen kautta saada kuuluviin asiakkaiden ääni, ja heidän omat kokemuksensa päivätoiminnan merkityksestä osallisuuden kokemusten antajana. Toisena tavoitteenamme on se, että haastateltavilta nousisi esiin asioita ja ideoita, joiden pohjalta Provesta Oy Villa Vestan päivätoiminnan toteuttajat voisivat kehittää toimintaansa.

2 PROVESTA OY: N PALVELUT MIELEN KUNTOUTUJILLE

Tässä opinnäytetyössä tarkoitamme mielen kuntoutujalla henkilöä, jolla on mielenterveydellisistä seikoista aiheutuvia erityisen tuen tarpeita, ja joka on asiakassuhteessa Oulun kaupungin erityisryhmien palveluohjausyksikössä, josta hän on ohjautunut Provesta Oy:n järjestämiin palveluihin.

Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimii sosiaali- ja terveystalvcluja tarjoava yritys Provesta Oy, joka kuuluu Mehiläisen hoivapalveluiden konserniin. Provesta Oy toimii ja tuottaa palveluita omalla Y-tunnuksellaan, ja se tarjoaa eri asteisia asumispalveluita, tuettua asumista sekä järjestää työ- ja päivätoimintaa erityisryhmiin kuuluville asiakkaille. Provesta Oy:n tuottamien palvelujen tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa asiakkaiden itsenäisyyttä, toimintakykyä ja osallisuutta yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä. Provesta Oy:n tuottamissa palveluissa tähdätään aktiiviseen arkeen, osallisuuteen, onnistumisen kokemuksiin, itseluottamuksen sekä omantunnon arvon kasvamiseen. Provesta Oy:n tuottamia palveluita käyttävillä henkilöillä on erityisen tuen tarpeita liittyen asumiseen ja arkeen. (Mehiläinen Hoiva Oy 2020, viitattu 6.3.2020.)

Asunto ja asumiseen tarvittavat palvelut muodostavat yhdessä asumispalveluiksi kutsutun kokonaisuuden. Asumispalvelut ovat yksi keino kuntouttaa mielen kuntoutujaa silloin kun hän tarvitsee apua, tukea tai ohjausta arjessa selviytymiseensä. Asumispalvelut tarkoittavat käytännössä sitä, että kuntoutuja saa koulutettujen ammattihenkilöiden tukea ja ohjausta arkeen ja asumiseen yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Palvelut voidaan järjestää yksittäisessä asunnossa, asuntojen muodostamassa ryhmässä, ryhmäkodissa tai palveluasumisyksikössä. Sosiaalihuoltolaki velvoittaa kuntaa järjestämään asumispalveluita sellaisille henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa. Sosiaalihuollon mukaisia asumispalvelumuotoja ovat *tuettu asuminen*, *palveluasuminen* ja *tehostettu palveluasuminen*. Tuetun asumisen asiakkaat voivat tarvita työntekijän tukea ja ohjausta esimerkiksi kodin ulkopuoliseen asiointiin, ja etuuksien hakemiseen. Heidän tarvitsemansa tuki on yleensä melko kevyttä, mutta heillä on kuitenkin haasteita arkeen ja asumiseen liittyvissä asioissa. Palveluasumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon, sekä lisäksi hoitoa ja huolenpitoa. Palveluasuminen tarkoittaa palveluasunnossa järjestettävää asumista ja sinne saatavia palveluja. Palvelut koostuvat asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaan

sisältäen tarpeen mukaisen hoidon ja huolenpidon, toimintakykyä edistävän ja ylläpitävän toiminnan sekä ateria-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut. Palveluasumiseen kuuluu myös asiakkaan osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Tehostettua palveluasumista tarvitseva asiakas ei selviydy yöajoista ilman ammattihenkilön apua, tukea tai ohjausta. Tehoste- tussa palveluasumisessa henkilökunta on siis fyysisesti saatavilla ympäri vuorokauden. (THL 2020, viitattu 7.2.2020.)

Mielen kuntoutuksella tarkoitetaan kuntouttavien palvelujen kokonaisuutta. Tällä palvelujen koko- naisuudella tuetaan mielen kuntoutujan kuntoutumista sekä itsenäistä selviytymistä. Erilaisia kun- toutumista tukevia palveluita ovat mm. psykoterapiat, päivä- ja työtoiminnot, työhön valmennus sekä muu ammatillinen kuntoutus, asumispalvelut, mielenterveyskuntoutujien liikunnanohjaus, toi- mintaterapiat, kuntoutuskurssit ja järjestötoiminnot. Mielenterveyskuntoutusta toteutetaan usein kaupungin ulkopuolisina julkisen sektorin palveluina, yksityisinä palveluina, järjestöissä ja sosiaali- sen hyvinvoinnin läheteellä ja/tai maksusitoumuksella. Erinäiset kuntoutuksen palvelut koordinoi- daan asiakkaalle hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaan muun hoidon lisäksi perusterveydenhuol- lon tai psykiatrisen työryhmän ja asiakkaan yhteistyönä. (Oulun kaupunki, mielenterveyspalvelut, viitattu 19.1.2020). Mielenterveyspalvelujen lyhytaikaista hoitoa toteutetaan sairaala- ja laitosjak- soilla. Sen sijaan pitkäkestoisesta mielenterveyspalvelujen kuntoutuksesta vastaavat erilaiset yh- teisöt ja kolmas sektori. (Jokinen & Juhila, 2008, 197.) ”Sosiaalihuollossa tehtävä mielenterveystyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa.” (Mielenterveyslaki 25§, viitattu 22.11.2019.)

Mehiläinen Oy:n organisaatiossa tuetaan yhteisöllisiä menetelmiä ja yhteisökuntoutuksen periaat- teiden toteutumista. Asiakkaille järjestetään yhteisökokouksia, joiden tavoitteena on edistää asuk- kaiden vaikutusmahdollisuuksia ja asukkaiden ehdotusten pohjalta suunnitella yksikön toimintaa. Tavoitteena on jokaisen asiakkaan äänen kuuleminen sekä esille tuominen mahdollisista rajoit- teista huolimatta. Asiakkaiden toiveet ja odotukset selvitetään, kirjataan ja ne otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa sekä kehittämisessä. Organisaation tavoitteena on rakentaa yhdessä jo- kaiselle asiakkaalle heidän itsensä näköinen elämä, jossa heillä itsellään on mahdollisimman laajat vaikutusmahdollisuudet. (Mehiläinen Hoiva Oy 2020, viitattu 6.3.2020.)

2.1 Työ- ja päivätoiminta mielen kuntoutujille

Sosiaalihuoltolain 17§ velvoittaa kaupunkia järjestämään asiakkaan tarpeiden mukaista sosiaalista kuntoutusta, johon myös kuntouttava työ- ja päivätoiminta lukeutuu (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, viitattu 8.5.2020.) Päivätoiminnan tehtävänä on antaa kuntoutujalle kokemuksia ja sisältöä elämään muiden kuntoutusmenetelmien ja palveluiden ohella. Mielen kuntoutujille on tarjolla vähänlaisesti päivätoimintaa ja toiminnan taso on hyvin kirjava. Provesta Oy Villa Vestan päivätoimintaan osallistuu mielen kuntoutujia, joilla voi olla taustalla kehitysvamma, mielensairaus tai neuropsykiatrisia sekä psykiatrisia häiriöitä. Opinnäytetyössämme keskitymme mielen kuntoutujiin, sillä diagnooseista huolimatta kaikilla Villa Vestan päivätoimintaan osallistuvilla asiakkaila on tarve mielen kuntoutukseen.

Oulun kaupunki järjestää työtoimintaa neljässä eri toimipisteessä mielen kuntoutujille, kehitysvammaisille, vammaisille sekä muita erityistarpeita omaaville henkilöille. Päätöksen tämän palvelun saamisesta tekee Oulun kaupungin erityisryhmien palveluohjausyksikkö. Oulun kaupunki tarjoaa päivätoimintaa aikuisille vammaisille, sekä kehitysvammaisille henkilöille. Oulun kaupunki ei järjestä yksistään mielen kuntoutujille kohdistettua päivätoimintaa. (Oulun kaupunki 2020, viitattu 27.4.2020.)

Päivätoiminnan voidaan katsoa olevan merkitykseltään rinnastettavissa työhön, ja työn ajatellaan luovan osallisuutta sekä edistävän mielen kuntoutujien hyvinvointia. (Nikula, haastattelu 25.2.2020.) Provesta Oy Villa Vestan tuottama päivätoiminta on kuntoutusta, jota järjestetään arkipäivisin. Päivätoimintaa toteutetaan ryhmämuotoisesti, ja sen toiminta on tavoitteellista. Päivätoiminnan tavoitteena on tukea ja ylläpitää toimintakyvyn eri osa-alueita sekä kehittää kognitiivisia valmiuksia ja eri elämänalueilla tarvittavia taitoja, sekä auttaa kuntoutujaa arjen rytmittämisessä. Päivätoiminnan suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota sisällön ja toimintojen selkeään rakenteeseen, jolloin se lisää asiakkaiden turvallisuudentunnetta sekä helpottaa heidän orientoitumistaan aikaan ja paikkaan. Päivätoiminnan sisältö strukturoidaan siten, että toimintarajoitteista huolimatta jokainen asiakas voi osallistua siihen. (Mehiläinen Hoiva Oy 2020, viitattu 6.3.2020.)

Villa Vestan päivätoiminta perustuu aktiiviseen arkeen kuten kaikki muutkin Provesta Oy:n tuottamat palvelut, ja se on tärkeä osa asiakkaan kuntoutumista. Ajatuksena on, että asiakkaat saadaan

osallisiksi oman kodin ulkopuolella järjestettäviin aktiviteetteihin, jolla puolestaan on syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus. Asiakkaiden tulona on yleensä eläke, mutta he kuitenkin mieltävät päivätoiminnan työkseen. Päivätoiminnan sisältö on tarkkaan ajateltu, ja kaikki siellä tapahtuva toiminta on merkityksellistä ja tavoitteellista. Toiminnan keskeisiä tavoitteita ovat säännöllinen ja selkeä päivärhythmi, itsetunnon kohottaminen, uusien asioiden oppiminen, onnistumisen kokemukset sekä ryhmässä toimimisen ja vuorovaikutustaitojen opettelu. Jokaiselle asiakkaalle tehdään oma viikko-ohjelma yhdessä asiakkaan kanssa, ja se painottuu asiakkaan yksilöllisiin tuen tarpeisiin. Päivätoiminnan aktiviteetit ovat monipuolisia ja laaja-alaisia, ja kaikkien asiakkaiden yksilölliset viikko-ohjelmat huomioidaan sisällön suunnittelussa siten, että jokaiselle löytyy mielekästä ja tarpeellista tekemistä. Asiakkaita ohjataan myös aktivoitumaan lähiympäristön tarjoamiin palveluihin tutustumalla yhdessä muun muassa Kempeleen kunnan kulttuuri- ja liikuntatoimintaan. Provesta Oy Villa Vesta järjestää päivätoimintaa arkisin kello 9:00-15:00 välisenä aikana ja keskimäärin päivätoimintaan osallistuu noin 10-12 asiakasta päivittäin. Kaikki päivätoimintaan osallistuvat asiakkaat ovat Provesta Oy:n tuottamien asumispalvelujen piirissä. (Nikula, haastattelu 25.2.2020.)

Villa Vestan päivätoiminnan viikko-ohjelmaan (liite3) sisältyy seuraavat toiminnot: maanantaisin leivontaa, jumppaa ja yhteisökokous, tiistaisin pelituokio, kirjallisuuspiiri, laulutuokio ja jumppa, keskiviikkoisin pelituokio, karaoke tai levyraati, bingo ja jumppa, torstaisin pelituokio, toimintatuokio ja jumppa ja perjantaisin yhteinen siivous, kahvit, jumppa, bingo ja lopuksi rentoutustuokio. Jokainen Villa Vestan päivätoimintapäivä alkaa aamuryhmällä ja kahvilla klo 9:00, ja päättyy kahvitaukioon iltapäivisin klo 14:30. Villa Vestan päivätoiminnassa toteutetaan kerran viikossa myös erilaisia ryhmätoimintoja, kuten taideryhmä, kokkiryhmä sekä miesten ja naisten ryhmät.

2.2 Mielen kuntoutujat päivätoiminnan asiakkaana

World Health Organizationin (2013) määritelmän mukaan *”mielenterveys on hyvinvoinnin tila, jossa ihminen pystyy näkemään omat kykynsä ja selviytymään elämään kuuluvissa haasteissa sekä työskentelemään ja ottamaan osaa yhteisönsä toimintaan.”* Mielenterveyttä on hankala määritellä

sen vuoksi, että se on jatkuvasti muuttuva tila ja siihen vaikuttaa monet eri tekijät. Käsite mielen-terveys viittaa ihmisen henkiseen toimintakykyyn ja hyvinvointiin. Tänä päivänä ajatellaan, että ihminen on mieleltään terve silloin, kun hän selviää päivittäisistä toiminnoista itsenäisesti niin, ettei yksilö itse eivätkä toiset ihmiset siitä kärsi. (Hietaharju & Nuuttila, 2017, 9).

Mielenterveyden tilan arvioinnin asiantuntijoina ovat sekä perusterveydenhuollon lääkärit että psykologit. Hyvinvointikeskusten ja sosiaalitoimistojen tehtävänä on vastata mielen-terveyspalvelujen järjestämisestä. Sosiaalitoimen tehtävänä on palvelutarpeen arviointi, tarvittavien palvelujen suunnittelu ja osallistuminen kuntoutukseen. Mielen kuntoutujien parissa tehtävässä työssä on erittäin tärkeää moniammatillinen yhteistyö eri hoitotahojen kanssa. (Jokinen & Juhila 2008, 34-35.)

Mielenterveys luo perustan ihmisen hyvinvoinnille. Se on voimavara, joka mahdollistaa yksilöllisen ja mielekkään elämän. Mielenterveyteen liittyy sekä positiivinen mielen-terveys, että erilaiset mielen-terveyden häiriöt ja sairaudet. Positiiviseen mielen-terveyteen kuuluvat hyvä itsetunto, kokemus hyvinvoinnista ja kyky vaikuttaa omaan elämäänsä. Siihen kuuluvat myös työ- ja toimintakykyisyys, ihmissuhteiden ylläpitäminen ja henkinen kestävyys (*resilienssi*) vaikeuksien kohdatessa. Mielen-terveys on jatkuvassa vuorovaikutuksessa fyysisen terveyden kanssa. Mielenterveyteen sisältyy fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja henkinen ulottuvuus. Mielenterveys on myös henkistä hyvinvointia, psyykkistä tasapainoa, mielisairauden puuttumista ja normaaliutta. (Heikkinen- Peltonen, Innamaa & Virta, 2010, 8-9.)

Psyykkisen toimintakyvyn heikkeneminen joko väliaikaisesti, tai pysyvästi liittyy aina mielen-terveyden ongelmiin. Mielen kuntoutujan toimintakyvyn tavanomaisimpia haasteita voivat olla esimerkiksi aloitekyvyn heikkeneminen, erilaiset pelot ja ahdistuneisuus, keskittymisen vaikeudet, itsensä arvostamattomuus sekä haasteet päivittäisistä arjen toiminnoista selviytymisessä. Yleinen passiivisuus ja yksinäisyyden tunteet ovat myös tyypillisiä mielen kuntoutujan haasteita. (Pihlaja 2008, 13, viitattu 17.4.2020.)

Mielen kuntoutujien kanssa tehtävä kuntoutustyö on ymmärrettävä riittävän laaja-alaisesti. Mielen kuntoutujan kuntoutustyössä huomioitavia elämän ja arjen osa-alueita ovat muun muassa kodinhoito, erilaiset päivä- ja työtoiminnot, suojatyö ja osalla kuntoutujista tuettu työ tai opiskelu. (Pihlaja 2008, 18, viitattu 17.4.2020.)

Provesta Oy Villa Vestan päivätoiminta kuuluu sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuuteen. Sen tehtävänä on tukea asiakkaan kuntoutuksen tavoitteita, joita ovat muun muassa vastuun ottaminen, kokemukset erilaisista toiminnoista, arjen ja päivän jäsentäminen sekä jäsenyys työyhteisössä. Kuntoutujat saavat kokeilla omia voimavarojaan turvallisessa päivätoiminnan ympäristössä. Päivätoimintaan osallistuville annetaan vastuuta sekä tehtäviä heidän omien voimavarojensa, taitojensa ja mielenkiintojensa mukaan (Mehiläinen Hoiva Oy 2020, viitattu 4.11.2020.)

3 OSALLISUUS MIELEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

Suomen hallituksen ja Euroopan unionin yksi yhteinen tavoite on osallisuuden edistäminen. Osallisuus (*involvement*) nähdään keinona köyhyyden torjumiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Osallisuuden lisääminen vähentää myös yksilöiden välistä eriarvoisuutta. Osallisuus on terveyden ja tasa-arvon edellytys sekä terveyttä edistävä tekijä yksilön elämässä. (THL 2020, viitattu 4.5.2020.) Myös kansallisessa mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa korostetaan asiakkaiden sekä heidän omaistensa osallistumista mielenterveys- ja päihdetyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (THL 2013, kide 22, 22, viitattu 31.3.2010.)

Opinnäytetyössämme jaamme osallisuuden kolmeen eri käsitteeseen, jotka ovat osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen. Keskitymme tarkastelemaan teoriaosuudessa pääasiallisesti osallisuutta. Osallisuus kuvaa asiakkaan mukana olemista erilaisissa prosesseissa, ja asiakkaan kiinnittymistä yhteisöön. Osallisuudesta puhuttaessa asiakas on itse sitoutunut, ja hän voi myös vaikuttaa asioihin. Heikon osallisuuden voidaan ajatella olevan sitä, että ihminen ei voi vaikuttaa esimerkiksi itseensä tai yhteisöönsä liittyviin asioihin. Kuvaavia sanoja osallisuudelle voidaan ajatella olevan aktiivisuus, halu vaikuttaa ja paikan löytyminen yhteiskunnassa. (Harju, M. 2017. 7-8.)

Osallisuuden voidaan ajatella koostuvan kolmesta osa-alueesta: 1) Osallisuudesta omaan elämään, 2) Osallisuudesta vaikuttamisprosesseihin palveluissa, lähipiirissä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa sekä 3) Paikallisesta osallisuudesta, jolloin yksilö pystyy liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin, ja hän pystyy vaikuttamaan resurssien jakamiseen. Esimerkiksi tarpeeseen vastaavilla palveluilla ja tarjoamalla mahdollisuuksia toisiin ihmisiin yhteyksiä luovaan toimintaan voidaan lisätä osallisuutta omaan elämään. Osallisuutta omaan elämään lisää myös yksilön autonomian vaaliminen. Matalan kynnyksen paikoissa, kuten työ- ja päivätoiminnassa voidaan vahvistaa autonomiaa muun muassa tarjoamalla vaihtoehtoja tekemistä, erilaisia ryhmiä ja yksilöllistä tukea. (THL 2013, kide 22, 23-26.) Muun muassa Provesta Oy Villa Vestan päivätoiminta tarjoaa juuri tällaista matalan kynnyksen kuntouttavaa toimintaa mielen kuntoutujille.

Kun yksilö on osallinen, hänellä on pääsy sekä aineettomiin että aineellisiin hyvinvoinnin lähteisiin kuten toimeentuloon, asuntoon, koulutukseen ja harrastuksiin sekä luottamukseen ihmisten välillä.

Osallisella ihmisellä on myös yhteys omiin voimavaroihinsa kuten esimerkiksi luovuuteen. Yksilö on osallinen silloin, kun hän voi vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, elinympäristöönsä ja yhteiskuntaan. Osallisella yksilöllä on kokemuksia autonomisuudesta, omasta kyvykkyydestä ja lisäksi hänellä on kokemus yhteisyydestä eli hänellä on erilaisia ihmissuhteita. Osallinen yksilö kokee, että hänellä on mahdollisuus tehdä hyvää muille ihmisille. Osallisuus vaikuttaa myös yksilön kokemukseen oman elämänsä hallittavuudesta, ymmärrettävyydestä ja elämän merkityksellisyydestä. Isolan mukaan merkityksellisyyden kokemus on erittäin tärkeä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, työpaperi 33/ 2017, viitattu 16.2.2020.)

Osallisuus ei ole ulkopäin tuotettu rakenne, vaan sen ajatellaan olevan yksilön toiminnassa kehittyvä tunne voimaantumisen, valtaistumisesta, tasa-arvoisesta toimijuudesta sekä palveluiden käyttäjien hyväksymisestä ja hyödyntämisestä. Osallisuus tarjoaa yksilölle tilaisuuden tehdä omia valintoja sekä havaita epäkohtia, ja yhteiskunnalle se mahdollistaa epäkohtien muuttamisen. Osattomuus ja syrjäytyminen nähdään osallisuuden vastakohtana. (Talentia 2017, 16.)

Osallistujasta käytetään muun muassa käsitteitä kansalainen, kuntalainen, asukas, asiakas, henkilö, potilas, palvelun käyttäjä tai kuluttaja. Osallistamisen käsite voidaan nähdä paradoksaalisena, koska se toisaalta korostaa henkilön osallistumista johonkin (subjektivointi), mutta silti siihen kuitenkin vaikutetaan ulkopäin henkilöä osallistaen (objektivointi) ohjauksen ja opastamisen keinoin. Osallistavan toiminnan odotetaan edistyvän osallistujien ehdoilla sekä heidän määrittelemään suuntaan ulkoisesta aloitteesta huolimatta. Osallistaminen on mahdollisuuksien tarjoamista, ja sen ajatellaan etenevän omaehtoiseksi osallisuudeksi. Asiakkaiden, työntekijöiden ja sidosryhmien osallistuminen palvelee kehittämistoimintaa monin eri tavoin, ja tänä päivänä osallistava kehittäminen on noussut suureen suosioon. Asiakkailta katsotaan olevan tietoa, joka voi olla merkityksellistä kehittämistoiminnalle. (Toikko & Rantanen 2009, 90.)

Osallistuminen on osallisuutta kapea-alaisempi käsite, ja asiakkaat voivat tavoitella sen kautta vahvistuvaa osallisuutta eli osallistamalla osallisuus voi vahvistua. Kun henkilö osallistuu, hän on aktiivinen toimija ja subjekti. Aktiivisella osallistumisella henkilö voi vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Helsingin kaupungin vammaisasiamies Tiina Lappalainen on jäsentänyt edellytyksiä asiakkaan osallistumiselle, ja jakanut ne kolmeen eri näkökulmaan: yksilön toimintakykyyn, asiakkaan subjektiiviseen kokemukseen sekä osallistumiseen ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Osallistumiseen voidaan nähdä kuuluvan kotielämä, asuminen, päivittäiset toimet, tiedon soveltaminen ja yhteisöllinen kansalaiselämä. Osallistumisella tarkoitetaan sitä, että asiakas tuo aktiivisesti näkökulmansa

esille. Kun asiakas osallistuu, hän saa osallisuuden kokemuksia. Näitä kokemuksia saadakseen osallistuvan asiakkaan pitää saada tunne joukkoon kuulumisesta. Siihen päästään, kun hänen mielipiteitään ja ajatuksiaan arvostetaan. Osallistumista ei kuitenkaan voida vaatia, vaan se on oltava asiakkaalle mahdollisuus olla mukana vaikuttamassa asioihin. Joillekin osallistuminen voi olla jopa liian kuormittavaa. (Harju 2017, 7-13.)

3.1 Sosiaalisella kuntoutuksella osallisuutta edistämässä

Tässä opinnäytetyössä tarkastelemme päivätoimintaa osana sosiaalista kuntoutusta, ja osallisuuden edistämistä. Sosiaalihuoltolain 17 § mukaan sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan tehostetua tukea, jota annetaan sosiaalityön ja sosiaalihjauksen avulla sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi sekä syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaalihuoltolakiin on kirjattu, että sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluvat toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi, kuntoutusohjaus- ja neuvonta, elämänhallinnan valmennus, tukeminen sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa ja niihin valmentaminen sekä muut sosiaalista kuntoutusta edistävät toimenpiteet. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, viitattu 7.2.2020.)

Sosiaalista toimintakykyä on määritelty monella eri tavalla eri aikakausina. Sosiaalinen kuntoutus voidaan määritellä prosessiksi, jonka päämääränä on saavuttaa sellainen toimintakyky, jotta yksilö suoriutuu sosiaalisista tilanteista omien tarpeittensa tyydyttämiseksi ja tätä kautta yksilö kykenee osallistumaan yhteiskuntaan mahdollisimman hyvin. On todettu, että sosiaalinen toimintakyky perustuu sosiaaliseen tukeen, joka voi ilmetä esimerkiksi tunneperäisenä suhteena, informaationa, välineellisenä apuna tai arviointina. (Lindh, Härkäpää & Kostamo-Pääkkö 2018, 27.)

Sosiaalisen kuntoutuksen menetelmillä edistetään myös yksilön selviytymistä oman toimintaympäristönsä rooleista. Kuntoutusjärjestelmämme on monialainen, ja sosiaalinen kuntoutus on osa sitä. Sosiaalista kuntoutusta tulee toteuttaa intensiivisessä yhteistyössä lääkinnällisen, ammatillisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen kanssa. Sosiaaliseen kuntoutukseen voidaan liittää päihde- ja/tai mielenterveyshoito sekä muut tarvittavat palvelut ja tukitoimet, mikäli asiakas on niiden tarpeessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020, viitattu 31.3.2020.)

Kokonaisvaltainen kuntoutus on välttämätöntä silloin, kun asiakkaan haasteet ovat kasautuneet ja pitkittyneet tai kun henkilön sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen ja osallisuuden edistäminen sitä vaativat. Pitkään jatkuneen työttömyyden seuraukset, hahmotus- ja oppimishäiriöt, vammaisuudesta sekä mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöistä johtuvat sosiaalisen kuntoutuksen tarpeet sekä väkivaltakokemukset on otettava huomioon sosiaalisessa kuntoutuksessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020, viitattu 31.3.2020.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena tulisi olla mielen kuntoutujan voimavarojen ja toimintaedellytysten edistäminen, joita voivat olla muun muassa arkielämän taitojen oppiminen, päihdeettömän arjen hallinta, koulutukseen ja työhön tarvittavien asioiden harjoittelu tai tuki ryhmässä toimimiseen. Yksilöllinen *psykososiaalinen tuki ja lähityö* ovat sosiaalisen kuntoutuksen työkaluja. Psykososiaalista tukea antavat erilaiset toiminnalliset ryhmät, vertaistuki, osallistuminen vapaaehtoistoimintaan, työtoiminta sekä kaikki asiakkaalle tarjottavat palvelut ja tukitoimet osana sovittua suunnitelmaa. Lähityön muotoja ovat esimerkiksi kotikäynnit, mukana kulkeminen, kasvatuksellinen tuki omien asioiden hoitamiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020, viitattu 31.3.2020.)

Sosiaalisella kuntoutuksella katsotaan olevan yhteiskunnallisia vaikutuksia siten, että sillä vahvistetaan sosiaalista osallisuutta, jonka nähdään linkittyvän yhteiskunnan vakautta edistävään toimintaan. Sosiaalisen kuntoutuksen katsotaan myös ehkäisevän yhteiskunnan sosiaalisia ongelmia, sekä vähentävän osattomuutta, syrjäytymistä, köyhyyttä ja rikollisuutta. Sosiaalisella kuntoutuksella voidaan myös tasata hyvinvointieroja sekä palveluriippuvuudesta irtaantumista väestösämme. Sosiaalisen kuntoutuksen yleisin tavoite on sosiaalihuollon asiakkaiden elämänhallinnan ylläpitäminen ja lisääminen tilanteissa, joissa avoimille työmarkkinoille työllistyminen ei ole mahdollista eli heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien toimintakyvyn parantaminen. ”*Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on edistää kaikkien yhteiskunnan jäsenten yhtäläisiä mahdollisuuksia päästä niihin vuorovaikutussuhteisiin, toimintoihin ja rakenteisiin, jotka muodostavat jokapäiväisen elämän perustan; periaatteena on yksilön integroituminen yhteiskuntaan kykyjään ja*

suoriutumistaan vastaavalla tavalla.” (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, työpaperi 7/2018, viitattu 17.5.2020.)

3.2 Asiakasosallisuudella kohti parempia palveluita

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) pyrkimyksenä on vahvistaa asiakasosallisuutta ja se kartoittaa asiakasosallisuutta lisääviä toimintatapoja koko maan tasolla, kokoaa ja välittää tietoa osallisuuden edistämisestä sekä tukee valtakunnallisesti asiakasosallisuustyön edistämistä. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2020, viitattu 14.4.2020.)

Myös SOTE-palvelujärjestelmän uudistamisessa keskeisiä tavoitteita ovat asiakaslähtöisyyden, saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden lisääminen. Ajatellaan, että näihin tavoitteisiin päästään vahvistamalla asiakasosallisuutta. Asiakasosallisuudella tarkoitetaan sitä, että palvelujen käyttäjät osallistuvat ja vaikuttavat omiin palveluihinsa sekä laajemmin ajateltuna palveluketjuihin sekä palvelukokonaisuuksiin ideoimalla, suunnittelemalla, kehittämällä, toteuttamalla ja arvioimalla niitä. On käyttäjien oikeus osallistua ja vaikuttaa palveluihin ja osallistumisen edistäminen on palveluntuottajien velvollisuus. Kokemus osallisuudesta lisää asiakkaan hyvinvointia ja toteutuessaan asiakasosallisuus auttaa kehittämään vaikuttavampia palveluita. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020, viitattu 14.4.2020.) Suomen perustuslain 14§ mukaan julkisen vallan on parannettava yksilön potentiaalia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. (Suomen perustuslaki 731/1999).

Asiakasosallisuus nähdään aktiivisena toimintana ja sen katsotaan olevan enemmän kuin asiakaspalautetta. Asiakasosallisuuden voidaan ajatella olevan osallistamista ja osallistumista laajempi asia ja parhaimmillaan se on iso ajattelutavan muutos sekä ammattilaisille ja muille palvelujen käyttäjille. Voimme ajatella asiakkaan kumppanina, jolla on jaettavana yhtä arvokasta tietoa ja osaamista kuin ammattilaisilla on jaettavana asiakkaille. Asiakkaalta saatu tieto voi olla erityisen merkityksellistä silloin, kun ajatellaan palveluiden sujuvaa käyttöä tai asiakasryhmän tarpeita laajemmin. Yksilön moninaiset tarpeet eivät voi yksistään ohjata palveluita, mutta kun asiakkaat ovat osallisina

palvelujen suunnittelussa ja muotoilussa, ne todennäköisesti vastaavat paremmin heidän tarpeitaan. (Sinervo 2019, viitattu 14.4.2020.) Käsittelemme opinnäytetyössämme asiakasosallisuutta palveluiden toimivammaksi kehittämisen näkökulmasta. Haluamme osaltamme vahvistaa opinnäytetyöllämme Provesta Oy Villa Vestan päivätoimintaan osallistuvien mielen kuntoutujien asiakasosallisuutta.

Lakiin Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 4§ on kirjattu ammattieettiset velvollisuudet. Sen mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilöiden on tähdättävä ammatillisella toiminnallaan siihen, että yksilöiden sosiaalinen toimintakyky, yhdenvertaisuus ja *osallisuus* edistyvät. (Laki Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, viitattu 5.4.2020.)

Palveluiden paremmaksi ja toimivammaksi kehittäminen on asiakkaiden osallistamisen tavoite, sillä yhdessä asiakkaiden kanssa suunnitellut ja kehitetyt palvelut ovat sopivampia asiakkaille. Osallistamista voidaan kuitenkin myös vastustaa, esimerkiksi työntekijöiden ajan ja voimavarojen puute voi muodostua esteeksi asiakkaiden osallistamiselle. (Harju 2017, 34-35.)

Viime vuosina käyttäjälähtöisyys on noussut arvoon sosiaali- ja terveysalalla. Kansalaisten, asiakkaiden tai palvelunkäyttäjien osuutta on korostettu hyvinvointipalvelujen kehittämisessä. Yksi mahdollisuus onkin edetä kehittämisessä toimijalähtöisesti niin, että kehittämisen tavoitetta ei määritellä etukäteen, vaan se muotoutuu prosessin mukana eri toimijoiden yhteistyön tuloksena. (Toikko 2012, 148.)

Viittaamme opinnäytetyössämme lyhyesti toimijalähtöisyyteen, koska se on tänä päivänä toivottu tapa toimia kehitettäessä palveluita asiakkaiden tarpeita paremmin vastaaviksi. Toimijalähtöinen työn kehittäminen tarkoittaa sitä, että palvelurakenteiden ja toimintatapojen kehittämistä toteutetaan yhdessä monen eri toimijan kanssa. Toimijoita voivat olla esimerkiksi työntekijät, organisaation edustajat, yritykset, järjestöt sekä omaiset ja toimintaan osallistuvat asiakkaat. Toimijalähtöisen työn kehittämisen perustana ovat keskustelu ja neuvottelu sekä yhteisen kehitettävän asian jakaminen. Ihanteena onkin, että kaikki toimijat olisivat keskenään mahdollisimman tasa-arvoisia. Näin toimittaessa jokaisella toimijalla on mahdollisuus osallistua itseään koskevaan keskusteluun. Vertaisuus on yksi edellytys toimijalähtöisyyden toteutumiselle. Kollektiivisesti yksittäinen yksilön jaettu kokemus voi saada näin uuden merkityksen. Toimijalähtöinen kehittäminen vaatii oman toiminnan kriittistä ja reflektointia, jotta toiminnalle ja sen taustalla oleville uskomukselle ja oletuksille saadaan mahdollisimman paljon erilaisia vaihtoehtoja. Toimijalähtöisen kehittämisen mallin

mukaan kehittäminen on siis yhteistoimintaa. Nykyisin korostetaan käyttäjälähtöisten palvelujen kehittämistä ja tähän kehittämisen haasteeseen toimijalähtöinen kehittämisen malli vastaa hyvin. Ammattilaisten lisäksi muiden toimijoiden mukaan ottaminen tuo kehittämistoimintaan uusia näkökulmia. (Toikko 2012, 152-158.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla Provesta Oy Villa Vestan päivätoimintaan osallistuvien mielen kuntoutujien yksilöllisiä kokemuksia päivätoiminnasta osallisuuden kokemusten tuojana. Tavoitteenamme on saada päivätoimintaan osallistuvien mielen kuntoutujien ääni kuuluviin teemahaastattelumenetelmää käyttäen. Toisena tavoitteena on saada esille mahdollisia kehittämisideoita päivätoiminnan sisältöön mielen kuntoutujien esiin tuomien kokemusten perusteella, eli tuottaa tietoa, jota hyödyntämällä päivätoiminnan palvelun tarjoaja voi kehittää toimintaansa paremmin asiakkaiden tarpeita vastaavaksi.

Tutkimuskysymyksenä opinnäytetyössämme on se, että millaisia osallisuuden kokemuksia mielen kuntoutujat saavat Provesta Oy Villa Vestan päivätoiminnasta. Haastattelukysymykset muodostuivat opinnäytetyön teoriapohjasta esiin nousevista teemoista, ja kysymykset on pyritty valitsemaan siten, että niiden vastauksista voisi tulkita kokemuksia osallisuudesta.

Tutkimuskysymys:

1. Millaisia osallisuuden kokemuksia mielen kuntoutujat ovat saaneet Provesta Oy Villa Vestan päivätoiminnasta?

Mielen kuntoutujat ovat asiakasryhmä, johon kuuluvien katsotaan olevan yhteiskunnassa kaikkein heikoimmassa asemassa, sekä suuressa syrjäytymisen vaarassa. Sen vuoksi osallisuuden kokemusten saaminen on heille erittäin tärkeää syrjäytymisen ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Tämän opinnäytetyön avulla haluamme selvittää mielen kuntoutujien omakohtaisia kokemuksia osallisuudesta. Mielestämme on tärkeää, että mielen kuntoutujien ääntä saadaan kuuluville, ja heidät saadaan näkyväksi. Olemme kiinnostuneita mielen kuntoutujista asiakasryhmänä, ja haluamme olla mukana heikommassa asemassa olevien omakohtaisten ja subjektiivisten kokemusten esiin tuomisessa.

Oppimistavoitteenamme on syventää tietämystämme mielen kuntoutujien nähdyksi ja kuulluksi tulemisen sekä vaikuttamismahdollisuuksien kokemuksista, viitaten sosiaalialan eettisen osaamisen

kompetenssiin. Toisena oppimistavoitteenamme on oppia tulkitsemaan osallisuuden yksilöllisiä kokemuksia, jonka myötä myös asiakastyön osaamisemme voi kasvaa. Kolmantena oppimistavoitteenamme on oppia näkemään mielen kuntoutujien osallistamisen mahdollisuuksia sekä sen haasteita, eli kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisemme kehittyminen. Tavoitteenamme on myös lisätä ymmärrystämme siitä, kuinka sosiaali- ja terveyspalveluita tuotetaan ja kehitetään asiakaslähtöisesti, ja minkälaisia haasteita siihen liittyen voi esiintyä.

5 LAADULLISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää käytetään yleensä silloin, kun halutaan selvittää, miten ihminen ajattelee ja kokee. Mitä lähemmäksi vuorovaikutusta ja yksilöllisyyttä pyritään, sitä paremmin kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä soveltuu tutkimuskysymysten selvittämiseen. Kvalitatiiviset menetelmät nostavat esiin tutkittavien näkökulman ja saavat heidän äänensä kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 27-28).

Kvalitatiivisen tutkimuksen keskeisimpiä tunnusmerkkejä ovat tutkittavien näkökulman esiin tuominen, harkinnanvarainen tai teoreettinen otanta, aineistonkeruumenetelmä, aineiston laadullisinduktiivinen analyysi, hypoteesittomuus, tutkimuksen tyyli sekä tulosten esittämisen tapa, narratiivisuus, ja tutkijan asema. Parhaimmillaan kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimussuunnitelma elää tutkimuksen rinnalla, ja sillä voidaan saavuttaa ilmiöiden prosessiluonne. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija pyrkii objektiivisuuteen eikä ole laatinut tutkimushypoteesia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa hypoteesittomuus tarkoittaa sitä, että tutkijalla ei ole muodostunut ennako-oletusta tutkimuksen tuloksesta. Toki kaikki aikaisemmat havainnot vaikuttavat siihen, että miten tutkimusta tutkitaan. (Eskola & Suoranta 2014, 15-19.) Olemme valinneet kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän sen vuoksi, että opinnäytetyössämme tutkitaan ja kuvaillaan ihmisen yksilöllisiä kokemuksia, sekä pyritään tuomaan haastateltavien ääni kuuluviin. Tämän tyyppiseen tutkimukseen laadullisen tutkimusmenetelmän katsotaan soveltuvan parhaiten. Laadullinen tutkimusmenetelmä antaa tilaa tutkittavien henkilöiden kokemuksille ja näkökulmille, jolloin on mahdollista päästä syvempään ymmärrykseen tutkittavien ajatus- ja kokemusmaailmasta.

Haastattelu, kysely, havainnointi ja dokumentteihin perustuva tieto ovat yleisimmät kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytettävät aineistonkeruumenetelmät. Näitä eri menetelmiä voidaan käyttää vaihteoisesti, rinnakkain tai yhdistelemällä molempia menetelmiä sen mukaan, mikä tutkittava ongelma on. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.)

5.1 Haastattelu laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmänä

Kun halumme tietää mitä ihminen ajattelee, ja minkälaisia motiiveja hänellä on, voimme kysyä sitä suoraan ihmiseltä haastattelua hyödyntäen. Haastattelu tapahtuu tutkijan aloitteesta, ja on myös tutkijan johdattamaa. Haastattelu on siis tilanne, jossa haastattelija esittää kysymyksiä haastateltavalle. Haastattelussa haastattelija ja haastateltava ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa, ja molemmat vaikuttavat toisiinsa. (Eskola & Suoranta 2014, 86.)

Tiedonhankinnan menetelmänä tutkimushaastattelu on paljon käytetty. Keskustelunomaisessa haastattelussa dialogisuus korostuu ja avaa mahdollisuuksia tiedon saantiin siitä, miten haastateltava kokee maailman ja pystymme lähestymään vaikeita asioita. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 11). Valitsimme teemahaastattelun saadaksemme tietoa Provesta Oy:n päivätoimintaan osallistuvien mielen kuntoutujien subjektiivisista kokemuksista päivätoiminnasta, ja sen vaikutuksesta osallisuuden kokemuksiin. Teemahaastattelu on metodina joustava, koska se antaa mahdollisuuden asioiden selventämiseen keskustelemalla asiakkaiden kanssa suorassa vuorovaikutuksessa, ja se mahdollistaa myös lisäkysymysten esittämisen, mikäli vastausta on tarve tarkentaa.

Teemahaastattelu menetelmänä vastaa hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia, ja sitä onkin käytetty paljon muun muassa kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa. Teemahaastattelussa haastattelun teemat ovat etukäteen tiedossa, mutta siitä puuttuvat kysymysten tarkka järjestys ja muoto. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 197.)

Teemahaastattelua kutsutaan puolistrukturoiduksi tai puolistandardoiduksi haastatteluksi. Kysymysten määrä on kaikille sama, mutta haastattelijalla on vapaus vaihdella niiden järjestystä ja sanamuotoja. Haastateltavalle ei ole annettu vaihtoehtoja, vaan he vastaavat omin sanoin kysymyksiin, joita haastateltava voi täydentää ja tarkentaa tarvittaessa. Teemahaastattelun merkittävin etu verrattuna muihin haastattelu- tai kyselymenetelmiin verrattuna on se, ettei se sido haastattelua kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen tutkimukseen, eikä määrittele haastattelukertojen määrää. Sen

sijaan keskeisintä on se, että haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa enemmän kuin yksittäisten tarkkojen kysymysten. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47-48.)

Käytettäessä teemahaastattelun menetelmää haastattelijalla voi olla käytössään jonkinlainen tukilista käsiteltävistä asioista, mutta ei valmiita kysymyksiä. Haastattelijan tulee huolehtia siitä, että kaikki tietopohjasta nousseet teemat tulevat käsitellyiksi haastateltavan kanssa, mutta teemojen järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastateltavien mukaan. (Eskola & Suoranta 2014, 87.)

Teemahaastattelu toteutetaan tutkimuskysymyksen kannalta keskeisten, etukäteen valittujen teemojen sekä niitä tarkentavien kysymysten johdattelemana. Teemahaastattelumenetelmää käytettäessä kysymyksiä voidaan tarkentaa ja syventää tarpeen mukaan haastateltavien vastauksiin perustuen. Teemahaastattelu korostaa nimenomaan haastateltavan yksilöllistä tulkintaa tutkittavasta asiasta, hänen asioille antamia merkityksiä sekä sitä, miten nämä merkitykset korostuvat vuorovaikutussuhteissa. Teemahaastattelun pyrkimyksenä on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymykseen ja – tarkoitukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.)

Opinnäytetyömme haastattelun teemoiksi muodostuivat teoriasta esiin nousevat aihe-alueet, joita ovat: 1) osallistuminen, 2) yhteisöön kuuluminen ja 3) vaikuttamismahdollisuudet. (Liite 2.). Osallistuminen, yhteisöön kuuluminen ja vaikuttamismahdollisuudet toistuvat opinnäytetyömme teoriapohjassa, joten tulkitsimme niiden olevan merkityksellisiä osa-alueita osallisuuden kokemusten esille tuomisessa. Tähän perustuen ne valikoituivat opinnäytetyömme teemoiksi.

5.2 Haastatteluaineiston hankinta

Aineistoa hankkiessa haastattelijan on otettava huomioon haastateltavan taustat, yksilölliset ominaisuudet sekä haastattelupaikan vaikutukset haastateltavaan. Tyypillisesti haastattelussa pyritään

noudattamaan tavanomaisen keskustelun kulkua, ja ennen varsinaiseen aiheeseen siirtymistä keskustelu on hyvä aloittaa kevyellä jutustelulla. On tärkeää, että haastateltava valmistellaan myös haastattelun päättymiseen, ja hänelle kerrotaan myös siitä, miten asiat etenevät haastattelun jälkeen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 108.)

Tutkimuksemme kohderyhmäksi valikoituivat Provesta Oy:n kuntouttavaan päivätoimintaan osallistuvat mielen kuntoutujat omien opintojemme, sekä ammatillisten intressiemme perusteella. Asiakkaiden haastattelut toteutimme heinäkuussa 2020 kahtena erillisenä kertana, jotta tasapuolisuus toteutui, ja kaikilla päivätoiminnan asiakkailla oli mahdollisuus halutessaan osallistua haastatteluun. Haastattelimme 6 mielen kuntoutujaa. Laadimme haastattelukysymykset mahdollisimman yksinkertaisiksi ja helposti ymmärrettäviksi, jotta haastateltavien oli mahdollisimman helppo vastata kysymyksiin.

On suositeltavaa ja myös eettisesti perusteltua, että haastateltavat saavat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai ainakin haastattelun aiheeseen etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85-86). Lähetimme sähköpostitse päivätoiminnan ohjaajalle saatekirjeen (liite 1), josta selvisi haastattelujen päivämäärät. Haastateltavat ilmoittautuivat etukäteen päivätoiminnan ohjaajalle, joka informoi meille kunkin haastattelupäivän osallistujien määrän. Kävimme etukäteen esittäytymässä ja tutustumassa tutkimuksemme kohderyhmään Villa Vestan päivätoiminnan tiloissa, joissa myös tulevat haastattelut toteutettiin. Päädyimme pitämään haastattelut Villa Vestan tiloissa, koska se on haastateltaville tuttu ja turvallinen ympäristö. Tarkoituksenamme oli luoda haastattelutilanteeseen mahdollisimman luonteva ja rento ilmapiiri, joten vietimme ennen haastattelujen aloittamista yhteisen kahvitteluhetken päivätoimintaan osallistuvien mielen kuntoutujien kanssa. Toiveenamme oli, että tällainen menettely johtaisi siihen, että haastateltavat säästyisivät liialliselta jännittämiseltä, ja kykenisivät siten asennoitumaan varsinaiseen haastattelutilanteeseen levollisemmin mielin.

Koska haastattelussa oleellisinta on kerätä mahdollisimman paljon tietoa tutkimuskysymyksen aiheesta, annoimme tutkimusaiheen, sekä haastattelutilanteessa läpikäytävät teemat etukäteen haastateltaville saatekirjeen muodossa (liite 1), jolloin heillä oli mahdollisuus virittää jo etukäteen ajatuksia tulevassa haastattelussa käsiteltäviin aihealueisiin eli teemoihin.

Haastatteluun valmistautuessa tutkijan on otettava huomioon, että haastateltavat saattavat olla puheliaita, tai vaihtoehtoisesti hyvinkin niukkasanaisia. Haastattelun käytännöllisessä toteuttami-

sessä on otettava huomioon muun muassa haastattelusta sopiminen, keskustelun avaukset, kysyminen sekä dialogin ohjailu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 211.) Huomioimme asiakasryhmää tuntien mahdollisen niukkasuuden siten, että emme nauhoittaneet haastatteluja. Keskustelujen nauhoittaminen olisi todennäköisesti lisännyt haastatteluun osallistuvien mielen kuntojen jo ennestään kovaa jännittämistä, ja näin ollen vaikeuttanut heidän osallistumistaan keskusteluun. Sovimme haastattelupäivistä hyvissä ajoin etukäteen, jotta haastateltavilla oli aikaa orientoitua aiheeseen ja haastattelutilanteeseen. Aloitimme jokaisen haastattelun kertomalla haastateltavalle, miten haastattelutilanteessa edetään, ja mitkä ovat meidän haastattelijoiden roolit.

Haastattelun tulos on riippuvainen siitä, että vallitseeko haastattelija ja haastateltavan välillä luottamus. Haastattelijan tulee olla aktiivinen osa sosiaalista vuorovaikutusprosessia, mutta liian myöhäelävä haastattelija voi saada haastateltavan kertomaan asioista liian avoimesti, ja haastateltava saattaa katua sitä myöhemmin. (Eskola & Suoranta 2014, 94.) Käytimme haastattelutilanteiden alussa aikaa vapaaseen ja ilmapiiriä keventävään keskusteluun, joka sai haastateltavat rentoutumaan ja uskaltautumaan keskustelemaan kanssamme. Onnistimme pitäytymään haastattelutilanteissa teemojen sisällöissä, eikä eteemme tullut ongelmia sen suhteen, että haastateltavat olisivat kertoneet liian avoimesti asioistaan.

5.3 Haastatteluaineiston analyysi

Opinnäytetyössämme käytämme tematisointia haastatteluista saadun aineiston analyysimenetelmänä. Kun haastatteluaineiston analyysimenetelmäksi on valittu teemoittelu, aineisto litteroidaan, ja se puretaan teema-alueisiin. Teemoittelun avulla pääsemme tarkastelemaan aineistossa ilmenviä yhteneväisyyksiä useamman haastateltavan kertomasta. Haastateltavien vastaukset voivat liittyä suoraan annettuihin haastattelun teemoihin, tai niistä saattaa ilmetä odottamattomia haastateltavan mielen päällä olleita asioita. Haastatteluaineistosta ilmenevien säännönmukaisuuksien tarkastelua suhteessa toisiinsa kutsutaan yhteyksien tarkasteluksi, ja ilman sitä aineiston analyysi jää pintapuoliseksi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 110-111.)

Tematisoimalla haastatteluaineistosta voidaan poimia esiin teemoja, jotka antavat selityksiä tutkimusongelman kysymyksiin. Tällä tavalla voidaan vertailla haastatteluaineistosta nousevien teemojen esiintymistä ja ilmenemistä. Aineistosta on pyrittävä löytämään tutkimusongelman kannalta esiin nousseet keskeiset aiheet(teemat), ja niiden tulisi keskustella keskenään tutkimuksen tietopohjassa käytetyn teorian kanssa. Kun tutkimuskysymyksellä pyritään ratkaisemaan käytännöllistä ongelmaa, on tematisointi suositeltava tapa analysoida aineistoa. Teemoittelua käyttämällä haastatteluvastauksista saadaan esiin oleellista tietoa käytännöllisen tutkimusongelman kannalta. (Eskola & Suoranta 2014, 175-179.)

Tutkimuksen ydinasioina ovat analyysi, tulkinta, ja johtopäätösten tekeminen. Analyysivaihe näyttää tutkijalle, minkälaisia vastauksia aineistosta nousee tutkimusongelman kysymyksiin. Analyysivaihe on tärkeä, ja siihen on tähdätty jo tutkimusta aloitettaessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 221.)

Haastattelutilanteissa kirjasimme tietokoneelle Word-tiedostoon haastateltavien vastaukset sanasta sanaan, toisen meistä esittäessä haastattelukysymykset haastateltavalle. Näin varmistimme, että mitään tärkeää ei jää haastatteluaineistosta pois, ja näin toimimalla saimme aineistosta selkeän kuvan. Erottelimme haastattelut toisistaan nimeämällä ne tiedostoon: haastattelu1, haastattelu2 jne. Kun kaikki haastattelut oli kirjattu, aloimme käymään haastattelumateriaaleja läpi lukemalla, etsien haastatteluaineistosta samankaltaisuuksia sekä erilaisuuksia. Tämän jälkeen poimimme haastattelumateriaaleista toistuvat samankaltaisuudet teoriapohjasta nousseiden teemojen alle, joita olivat yhteisöön kuuluminen, osallistuminen ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Haastattelumateriaalista nousi esiin toistuvasti esimerkiksi yksin kotona oleminen, jonka poimimme teeman osallistuminen alle. Kun haastattelumateriaali oli teemoiteltu, huomasimme, että haastatteluvastauksista nousi esiin uutena teemana, eli sisältöteemana mielekäs ilmapiiri.

Kvalitatiivisissa, ja etenkin kentällä toteutetuissa tutkimuksissa aineisto kerätään yleensä useina eri kertoina. Tuolloin analyysia tehdään jatkuvasti koko tutkimusprosessin ajan. Se tarkoittaa sitä, että tutkimusainestoa kerätään sekä analysoidaan osin samanaikaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 223.)

6 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Eettinen vastuullisuus tutkimuksen tekemisessä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen kaikissa vaiheissa sekä sen aineiston hankinnassa ollaan rehellisiä ja tarkkoja. On tärkeää, että tutkija pystyy perustelevaan kaikki tutkimustansa koskevat vaiheet sekä sitä koskevat valinnat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 232-233.)

Kun tutkimusaihetta valitaan, täytyy tutkijan olla selvillä aiheen tarpeellisuudesta, eli miksi tutkimukseen ryhdytään, ja kenen ehdoilla tutkimuksen aiheen valinta tapahtuu. Ihmisarvon kunnioittamisen periaatetta on noudatettava tutkimusta tehdessä, ja esimerkiksi tutkimuksen tarkoitukset eivät saa loukata tutkittavaa tai muutoin aiheuttaa hänelle vahinkoa. Tutkimuksen tekijän ja tutkimukseen osallistuvan välillä ei saisi riippuvuussuhdetta, koska se voi vaikuttaa tutkimukseen osallistuvan vastauksiin. Tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista, ja siihen osallistuville tulee kertoa tarkasti millä tavoin tutkimus etenee. Yhdenkään tutkimukseen osallistuvan henkilöllisyys ei saa tulla ilmi missään tutkimuksen vaiheessa, vaan sen tulee pysyä salassa. Tutkimuksessa käytettävän aineiston keruun tulee toteutua luottamuksellisesti, ja tutkimuksesta saatua aineistoa on säilytettävä asianmukaisesti. (Eskola & Suoranta 2014, 52-59.)

Valitsimme tämän tutkimusaiheen, koska halusimme selvittää kuinka motivoituneita mielenkuntoutajat ovat työ- ja päivätoimintaan, ja mitä he kokevat siitä saavansa. Halusimme kuulla heidän omia ajatuksiaan ja mielipiteitään siitä, mitä päivätoiminta heille antaa. Mielenkuntoutujille suunnattuja palveluita olisi hyvä saada kehitettyä sellaisiksi, että ne palvelisivat heidän tarpeitaan paremmin, ja edistäisivät heidän motivaatiotaan osallistumiseen.

Ennen varsinaisia haastatteluja teimme koehaastattelun yhdelle henkilölle, jotta pääsimme kokeilemaan tutkimuksemme haastattelurungon teemojen toimivuutta tutkimuskysymyksen vastauksien antajana. Saimme testihaastattelussa vastauksia, joista nousi esiin tulkintoja haastateltavan osallisuuden kokemuksista, josta päättelimme, että haastattelurunkomme teemat voisivat toimia.

Kun tutkija toimii hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, voidaan tutkimusta pitää luotettavana ja eettisesti hyväksyttävänä, sekä sen tulosten voidaan ajatella olevan tuolloin uskottavia.

Tutkija vastaa kaikissa tilanteissa aina itse eettisten sääntöjen noudattamisesta, myös tutkimusprosessin ulkopuolella. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2020, viitattu 15.5.2020.)

Kävimme esittäytymässä päivätoimintaan osallistuville asiakkaille etukäteen, koska ajattelimme, että se poistaisi turhia jännitteitä, ja madaltaisi kynnyistä osallistua haastatteluun. Annoimme tiedoksi asiakkaille etukäteen opinnäytetyömme aiheen, ja haastattelun teemat saatekirjeen (Liite 1) yhteydessä. Annoimme saatekirjeessä tiedoksi, että haastattelumateriaalia tullaan käyttämään ainostaan opinnäytetyöhön. Kerroimme myös, että emme kysy haastatteluun osallistuvien henkilötietoja missään vaiheessa, vaan haastateltavat pysyvät anonyymeina, jolloin ei myöskään ole vaaraa haastatteluun osallistuvien henkilötietojen paljastumisesta. Haastattelukysymyksissä ei kysytty mitään sellaista, mikä viittaa haastateltavan henkilöllisyyteen tai yksityisasioihin, joiden perusteella haastateltava olisi yksilöitävissä. Haastateltaville tiedotettiin saatekirjeessä, että haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja he voivat perua osallistumisensa missä tahansa vaiheessa, tai keskeyttää jo alkaneen haastattelun.

Ennen haastattelun alkamista kerroimme vielä selkokielellä, mistä haastattelussa on kysymys ja painotimme haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuutta. Haastateltavien mielen kuntoutujien luottamusta meihin haastattelijoihin, ja koko haastattelutilanteeseen lisätäksemme emme äänittäneet haastatteluja, vaan kirjasimme haastatteluvastaukset tietokoneelle Word-tiedostoon haastattelutilanteessa.

Otimme vastaan haastateltavat yksi kerrallaan heidän aikataulujensa mukaisessa järjestyksessä. Haastattelut toteutettiin yksityisyyttä vaalivassa tilassa, jossa ei ollut muita kuulijoita paikalla. Kävimme läpi samat teemat jokaisen haastateltavan kanssa, etukäteen tehtyjen tukikysymysten avulla (liite 2). Joidenkin haastateltavien kohdalla esitimme useampia kysymyksiä teemoja läpikäydessämme vastauksien saamiseksi, kun taas jotkut haastateltavat kertoivat kattavammin kokemuksistaan vähemmällä kysymyksillä. Haastattelujen kesto vaihteli haastateltavien kohdalla riippuen heidän puheliaisuudestaan. Haastattelumateriaalit säilytettiin toisen haastattelijan tietokoneella, eikä niitä esimerkiksi tulostettu. Kun haastattelumateriaali oli analysoitu ja kirjoitettu auki, se poistettiin tietokoneelta asianmukaisesti.

Olemme tuoneet esiin haastattelujen tulokset mahdollisimman aitoina tuloksia kaunistelematta, ja aiheettomia yleistyksiä vältellen. Olemme olleet eettisesti hereillä koko tutkimusprosessin ajan, ja pohtineet jatkuvasti oikeaa toimintatapaa, haasteita ja epäonnistumisia peittelemättä.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä kappaleessa esittelemme tutkimuksemme tuloksia pääasiallisesti haastattelurunkomme teema-alueiden pohjalta (Liite 2). Käytämme tutkimuksen tulosten esittelemisessä myös haastatteluun osallistuneiden suoria lainauksia. Aloitamme tutkimuksen tulosten esittelyn teemalla, joka korostui eniten haastatteluista, ja tämä teema oli yhteisöön kuuluminen. Yhteisöön kuulumisen teeman jälkeen käsittelemme osallistumisen teemaa, joka korostui toiseksi eniten haastateltavien vastauksissa. Kolmantena avaamme vaikuttamisen mahdollisuudet- teemaa, joka tuotti vähiten ajatuksia ja mielipiteitä haastattelukeskusteluissa. Viimeiseksi käsittelemme haastateltavien vastauksista nousevaa uutta teemaa, mielekästä ilmapiiriä, joka liittyy vahvasti yhteisöllisyyteen.

Haastattelimme kuusi mielen kuntoutujaa, joista yksi lopetti omasta tahdostaan haastattelun kesken. Kaikki haastateltavat olivat naisia. Haastateltavien ikäjakaumaa ei voida arvioida, koska min-käänlaisia henkilötietoja ei haastateltavilta kysytty.

7.1 Yhteisöön kuuluminen

Lähes jokaisen haastateltavan vastauksista nousi esille se, että päivätoiminnan suurin merkitys on se, että heidän ei tarvitse olla koko ajan yksin kotona. Yhdessä oleminen ja tekeminen koettiin merkitykselliseksi, ja päivätoiminnassa syntyneet ystävyysuhteet korostuivat useimmissa haastattelukeskusteluissa.

Vaihtelua kotona olemiseen, saa olla muitten ihmisten parissa.

Yhdellä haastatteluun osallistuvista oli mukanaan koira, josta hänen kertomansa mukaan kaikki päivätoimintaan osallistuvat huolehtivat. Vaikka muutoin ei kävelyllä lähteminen osallistujia innostaisikaan, niin kaikki lähtevät kävelyllä niinä päivinä, kun koira on mukana päivätoiminnassa.

Saan paljo paremmin ajan kulumaan täällä, ja saa hengailla kavereitten kans.

Kaikki haastatteluun osallistuvat kertoivat olevansa yksinäisiä arjessaan. Heillä ei ollut kertomansa mukaan juurikaan muita sosiaalisia suhteita päivätoimintaan osallistuvien lisäksi.

Mukava ku voi puhua aina, ja mukava ku on kavereita täällä, ku niitä ei mulla muuten ole.

Päivätoiminta koettiin paikkana, joka mahdollistaa sosiaalisten suhteiden toteutumisen turvallisesti. He kokivat päivätoiminnan paikaksi, jonne voivat tulla omana itsenään.

Sen takia, ettei tarvii olla yksin neljän seinän sisällä, ja on jottain tekemistä, samalla saan harjotella sosiaalisia suhteita, ku niissä ollu vaikeuksia.

7.2 Osallistuminen

Haastateltavat kokivat päivätoimintaan osallistumisen pääosin kannattavana, yksi haastateltava ei osannut kertoa lainkaan miksi osallistuu päivätoimintaan ja mitä se hänelle antaa/mahdollistaa. Useimpien haastateltavien vastauksista kävi ilmi, että päivätoimintaan osallistuminen antaa heille sisältöä arkeen, rytmittää heidän päiväänsä, ja he saavat opetella päivätoiminnassa taitoja, joista on heille hyötyä elämässä.

En tunne ittiäni yksinäiseksi, opitaan uutta ja harjotellaan kaikkia mitä ei oo ennen kokeillu.

Yksi haastateltavista tunnisti selkeästi sen, että päivätoimintaan osallistuminen on mahdollistanut uusien asioiden ja taitojen opettelun. Haastateltava kertoi, että jos hän ei olisi osallistunut päivätoimintaan, nämä olisivat jääneet toteutumatta.

En ois ottanu vuosi sitten ees käsitöitä kätteen, täällä oon opetellu ja oppinu ja tykkään nyt.

Päivätoimintaan osallistumisen suurimmiksi merkityksiksi nousivat haastateltavien puheissa se, että päivätoiminta sai heidät lähtemään kodin seinien ulkopuolelle, ja se antaa heidän päivilleen rytmin.

Tullee joku rytmi päivään, ku ei muuta oo.

Yksi haastateltava koki voivansa päivätoimintaan osallistuessaan auttaa ja tukea muita, eli tehdä hyvää muille ihmisille.

Kannustan aina muita ja yritän tehdä iloseksi, jos jollai on paha mieli.

Yksi haastateltava kertoi päivätoimintaan lähtemisen olevan ajoittain vaikeaa, mutta ilmaisi positii-visesta ajattelusta olevan apua.

Pittää yrittää positiivista ja jaksaa yrittää lähtä tänne

Useamman haastateltavan kanssa käydyissä keskusteluissa tuli esille, että he tylsistyvät omissa oloissaan asunnoillaan. He kertoivat kokevansa tylsistyneisyyden tunteita arjessa kotona ollessaan, mutta heillä ei ole keinoja omatoimisesti järjestää sisältöä arkeensa. He näkivät päivätoimintaan osallistumisen mahdollistajana.

Tylsistyn kämpillä aika hyvin, enkä oo löytäny vielä töitä.

Jokaisesta haastattelusta tuli myös esille se, että osallistuminen on vapaaehtoista. Heillä on mahdollisuus tehdä esimerkiksi omia projekteja, tai olla tekemättä mitään muiden kanssa yhdessä aikaa viettäen.

Saan paljjo paremmin ajan kulumaan täällä, ja saan hengaillla kavereitten kans.

7.3 Vaikuttamisen mahdollisuudet

Haastateltavat tunnistivat, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa päivätoiminnan sisältöön sekä valita mihin toimintoihin osallistuvat.

Aina kysytää ja saa ite ehottaa.

Haastatteluun osallistujista puolet (3) kertoivat, että päivätoiminnan ohjaaja kysyy heidän mielipiteitään ja pyytää heiltä suullista palautetta toiminnasta. Osalla heistä oli suuria vaikeuksia kuvata omin sanoin, että millä tavalla heidän mielipiteensä tulee kysytyksi ja kuulluksi.

Tullee sillon tällön keskusteltua oliko kivvaa vai ei, tai jottain pitäs muuttaa.

Jokaisessa haastattelukeskustelussa kävi ilmi, että haastateltavia ei veloiteta osallistumaan mihinkään päivätoiminnassa. Haastateltavat eivät kuitenkaan osanneet kertoa omin sanoin esimerkkejä siitä, minkälaisissa tilanteissa tai millä tavalla he voivat itse vaikuttaa päivätoimintaan, ja siihen liittyvään sisällön suunnitteluun. He kokivat siis voivansa vaikuttaa, mutta eivät osanneet kertoa, että miten. Yksikään haastateltavista ei tuonut esille keskusteluissa omia konkreettisia toiveitaan tai kiinnostuksen kohteitaan päivätoiminnan sisältöön liittyen.

Kyllä ne pyritään aina huomioimaan ja toteuttamaan parhaan mukkaan.

7.4 Mielekäs ilmapiiri

Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta haastateltavien puheissa mukava ja viihtyisä ilmapiiri koettiin erityisen merkitykselliseksi asiaksi päivätoiminnassa, ja se liittyy vahvasti yhteisöllisyyden toteutumiseen.

”Mukavia ihmisiä ja viihtyisä ilmapiiri”

Mielekäs ilmapiiri vaikuttaa siihen, että mielen kuntoutujat tuntevat olevansa tervetulleita päivätoimintaan, ja se motivoi mielen kuntoutujia lähtemään sekä osallistumaan toimintoihin.

”Tänne on aina kiva tulla ja positiivine ilmapiiri”

Haastattelukeskusteluissa tuli esille kokemuksia yhteisöön kuulumisesta, uusien taitojen oppimisesta, yksinäisyyden tunteen vähenemisestä, sosiaalisten suhteiden syntyisestä/ylläpitämisestä sekä arjen sisällön, ja päivärytmin saamisesta. Jokainen haastateltava myös tunnisti voivansa vaikuttaa itse siihen, millä tavalla ja mihin osallistuu. He kaikki kokivat myös voivansa vaikuttaa päivätoiminnan sisältöön, ja he tulevat kertomansa mukaan kuulluiksi. Omien ajatusten ja kokemusten kuvaaminen oli haasteellista haastateltaville, ja vain yksi haastateltavista osasi kuvailla laajemmin ja tarkemmin kokemuksiaan omin sanoin.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tutkimustulokset osoittavat, että haastattelemamme Provesta Oy Villa Vestan päivätoimintaan osallistuvat mielen kuntoutujat ovat saaneet monia erilaisia osallisuuden kokemuksia toiminnasta. Tämän tutkimuksen perusteella ei kuitenkaan voida tehdä johtopäätöksiä siitä, saavatko kaikki Provesta Oy:n päivätoimintaan osallistuvat mielen kuntoutujat pääsääntöisesti osallisuuden kokemuksia siihen osallistuessaan, koska haastatteluihin osallistuvien määrä oli vähäinen.

Haastattelumateriaalista nousi esille useita osallisuuden kokemuksia, jotka ovat määriteltyinä tarkemmin opinnäytetyömme luvussa kolme (sivut 13-14). Yhteisöön kiinnittymisen kokemukset tulivat esiin muun muassa siten, että haastateltavat kokivat muiden Villa Vestan päivätoimintaan osallistuvien seurauksen merkitykselliseksi. Vastuunkantaminen toisista näkyi esimerkiksi yhteisenä huolehtimisena erään haastateltavan lemmikistä, joka kulki hänen mukanaan päivätoiminnassa. Mahdollisuus vaikuttaa asioihin tuli esille siten, että haastateltavat kokivat voivansa vaikuttaa päivätoiminnan sisältöön, sekä siihen mihin itse päivätoiminnassa ollessaan osallistuvat. Yhteys omiin voimavaroihin kuten luovuuteen ilmeni yhden haastateltavan kohdalla niin, että hän oli löytänyt itseltään uusia kädentaitoja, joiden toteuttaminen toi hänelle mielihyvää. Päivätoimintaan osallistuminen antoi haastateltaville eväitä arjen rytmin hallintaan, ja oman elämän sisällön valintoihin. Yksi haastateltava oli esimerkiksi valinnut päivätoiminnan välivaiheeksi elämäntilanteeseensa, kun ei ollut saanut työtä, eli hänellä oli kykyä vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Voimaantumisen tunne tuli ilmi erään haastateltavan puheissa siten, että hän oli rohkaistunut toimimaan sosiaalisissa tilanteissa ja oppinut uskomaan omaan selviytymiseensä niissä. Kokemus tasa-arvoisesta toimijudesta näyttäytyi haastattelumateriaaleissa siten, että haastateltavat kokivat tulevaisuutensa kuulluiksi ja heillä oli kokemansa mukaan mahdollisuus vaikuttaa asioihin päivätoiminnassa. Yksi haastateltavista kertoi, että lähtee päivätoimintaan, vaikka ei välttämättä jaksaisikaan eli hänen voidaan todeta olevan aktiivinen sekä sitoutunut toimintaan. Yksi haastateltava oli päässyt Villa Vestan päivätoimintaan palkkatuetuun työhön, eli hänen voidaan ajatella löytäneen paikkansa yhteiskunnassa. Tutkimustulokset kertovat lisäksi meille, että mielekkääksi koetulla ilmapiirillä on merkittävä vaikutus mielen kuntoutujien päivätoimintaan osallistumiseen.

9 POHDINTA

Aloitimme tämän opinnäytetyön prosessin syksyllä 2019. Opinnäytetyön suunnitelman tekeminen vei meiltä huomattavasti enemmän aikaa kuin mihin olimme etukäteen varautuneet. Suunnitelman tekeminen alkoi vuoden 2019 lopulla, ja saimme sen valmiiksi kesäkuussa 2020. Prosessi on ollut opettavainen, ja se on tuntunut ikuisuudelta. Meistä tuntui pitkään siltä, kuin olisimme hypänneet uimataidottomina järveen. Pohdimme pitkään tutkimuskysymystä, sekä opinnäytetyön lähestymisnäkökulmaa. Myös aiheen rajaaminen oli meille haastavaa. Emme meinanneet hahmottaa millään kokonaisuutta siitä, miten laadullista tutkimusta yleensäkin lähdetään työstämään, ja kuinka siinä edetään. Opinnäytetyömme ”punaista lankaa” ei meinannut löytyä millään. ”Yritä ja erehdy”-taktiikalla etenimme, ja sen myötä asiat alkoivat hahmottumaan yksi kerrallansa. Vasta opinnäytetyön raportointivaihetta työstäessä ymmärsimme, että mikä ero on suunnitelmalla ja raportoinnilla kirjoittamistyylin ja muotoilun suhteen. Aivan raportoinnin loppuvaiheessa tämä tutkimuksen kokonaisuus avautui.

Poikkeustila keväällä 2020 (korona) antoi oman mausteensa opinnäytetyön tekemiseen ja etenemisvauhtiin. Olisimme kaivanneet kasvatusten toteutettua opinnäytetyön ohjausta, mielestämme etäyhteyksin saatu ohjaus ei korvaa kasvatusten käytyä keskustelua ja ajatusten vaihtamista. Etäyhteyksin toteutettava ohjaus kuitenkin helpotti aikataulujen yhteensovittamista, kun ei tarvinnut kulkeutua fyysisesti paikan päälle ohjaustilanteisiin. Onneksemme Provesta Oy Villa Vestan päivätoiminta jatkui koronatilanteesta huolimatta, ja saimme toteuttaa itse haastattelut paikan päällä päivätoiminnassa. Haastattelut olisivat varmasti olleet haasteellisia, ja jopa mahdottomia toteuttaa etäyhteyksin.

Kummallakaan meistä ei ollut aiempaa kokemusta minkäänlaisen tutkimuksen tekemisestä, mutta opinnäytetyötämme koskevan asiakasryhmän kanssa työskentely oli tuttua. Olimme varautuneet siihen, että mielen kuntoutujien haastatteluun osallistaminen saattaa olla haasteellista, ja peruuntumisia voi tulla. Yllätykseksemme saimme kuitenkin tavoittelemamme määrän haastateltavia. Päivätoiminnan ohjaaja oli motivoinut ja kannustanut heitä osallistumaan, mikä todennäköisesti vaikutti siihen, että pääsimme tavoitteeseemme haastateltavien lukumäärässä. Päädyimme kirja-

maan haastattelut tietokoneella Word- tiedostoon perinteisesti paljon käytetyn haastattelujen nauhoittamisen sijasta, joka oli sinänsä riski. Haastattelujen nauhoittaminen olisi kuitenkin meidän näkemyksemme mukaan saattanut vaikuttaa siten, että se olisi vähentänyt haastateltavaksi uskaltavien määrää.

Jos haastateltavat olisivat olleet kovin puheliaita, ja he olisivat osallistuneet keskusteluun aktiivisesti, olisi koneelle kirjaaminen ollut erittäin työlästä niin, että kaikki heidän puheensa olisi saatu sanatarkkaan kirjattua. Haastateltavat vastasivat kuitenkin lyhyesti ja ytimekkäästi kysymyksiin, joten saimme kirjattua kaikki keskustelut tarkasti sanasta sanaan.

Olemme omaksuneet opintojen aikana, että aloittamalla kysymykset sanoilla ”Miten, minkälaisia, millä tavalla?”- saadaan vastaajan omat näkemykset ja mielipiteet esille. Jouduimme kuitenkin toteamaan haastattelutilanteissa, että kysymyksiä piti muokata moneen kertaan uudestaan saadaksemme muitakin vastauksia, kuin ”en tiää”, ”en ossaa sanua”. Haasteellisinta haastattelutilanteissa oli esittää kysymyksiä siten, että ne eivät johdattele vastaajaa mihinkään suuntaan. Lähes jokaisen haastateltavan kohdalla tuli pieniä hiljaisia hetkiä teemoja läpikäydessä, koska teemahaastattelumenetelmää käytettäessä ei käytetä niin sanotusti valmiita kysymyksiä, vaan tehdään muutamia tukikysymyksiä teemoittain. Meiltä haastattelijoilta meinasi loppua muutaman haastateltavan kohdalla mielikuvitus kesken sen suhteen, että miten saisimme haastateltavan kertomaan ja kuvailemaan omin sanoin kokemuksiaan, toiveitaan ja näkemyksiään. Tämä todensi meille sen, että mielen kuntoutujille suunnattu työ- ja päivätoiminnan kehittäminen voi olla haasteellista asiakaslähtöisesti. Olisimme voineet tehdä enemmän tarkentavia kysymyksiä siltä varalta, että haastateltava ei tuota aktiivisesti tietoa kokemuksistaan.

Mielekäs ilmapiiri nousi esille mielen kuntoutujien puheissa monessa kohtaa. Mielekkään ilmapiirin saavuttaminen ja ylläpitäminen on mielestämme asia, johon päivätoiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä kannattaa panostaa. Mielekäs ilmapiiri Provesta Oy Villa Vestan päivätoiminnassa näyttäytyy asiana, joka saa mielen kuntoutujat osallistumaan. Tämän perusteella voimme ajatella, että olisi kannattavaa tutkia, mitkä tekijät vaikuttavat mielekkään ilmapiirin rakentumiseen päivätoimintaan osallistuvien mielestä.

Asiakkaiden haastattelemisen oli meille opettavainen kokemus. Mieleemme jäi erityisesti yhden haastateltavan kanssa käyty keskustelu, jossa haastateltava toi haastattelun jälkeen esille onnistumisen kokemuksensa siitä, että sai mahdollisuuden osallistua ja siedättää itseään. Emme olleet

osanneet ajatella etukäteen haastatteluja siitä näkökulmasta, että haastattelutilanne voi toimia asiakkaalle niin sanotusti matalan kynnyksen harjoituksena sosiaalisten tilanteiden pelon työstämiseksi. Haastateltava oli erityisen tyytyväinen meiltä saatuun positiiviseen palautteeseen, kun kerroimme hänelle, että emme osanneet aavistaakaan haastattelutilanteen aikana hänen kokevan sosiaaliset tilanteet hankaliksi. Kannustimme jokaisen haastattelun lopuksi haastateltavaa kiittämään itseään, ja olemaan ylpeä osallistumisestaan. Tämä palaute oli heille selkeästi tärkeää, ja se sai hymyn heidän kasvoilleen.

Jos tulevaisuudessa vielä ajaudumme laadullisen tutkimuksen ja haastattelujen tekemisen pariin, on meillä nyt hieman paremmat tiedot ja taidot sellaisen toteuttamiseen. Näin jälkeen päin ajateltuna olisi ollut hyvä, jos meillä olisimme osanneet kohdistaa käyttämämme ajan järkevämmiin. Meillä meni lukemattomia tunteja aikaa siihen, että pohdimme yhdessä teams- tapaamisissa mitä meidän seuraavaksi pitää tehdä. Meidän molempien työt, sekä toisen viimeinen opintoihin sisältyvä työssäoppiminen on rajoittanut opinnäytetyöhön käytettävissä olevaa aikaa.

LÄHTEET

Eskola, J & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Harju, M. 2017. Vaasan Yliopisto. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kokemuksia asiakkaan osallistamisesta kehittämiseen. Filosofinen tiedekunta. Pro gradu- tutkielma. Viitattu 14.4.2020, https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7064/osuva_7748.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Heikkinen-Peltonen, R., Innamaa, M. & Virta, M. 2010. Mieli ja terveys. Helsinki: Edita.

Hietaharju, P. & Nuutila, M. 2017. Käytännön mielenterveystyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus.

Hirsjärvi, S. & Remes, P & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.

Isola, A-M. & Kaartinen, H. & Leeman, L. & Lääperi, R. & Schneider T. & Valtari, S. Keto- Tokoi, A. 2017. Mitä on osallisuus? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Viitattu 7.2.2020 ja 16.2.2020, http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Jokinen, A. & Juhila, K.(toim.) 2008. Sosiaalityö aikuisten parissa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laitila M. 2013. Mielenterveys- ja päihdetyö osana kunnan hyvinvointia- opas strategiseen suunnitteluun. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Viitattu 31.3.2020, http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110524/URN_ISBN_978-952-245-886-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Lindh, J, Härkäpää, K & Kostamo-Pääkkö, K. (toim.) 2018. Sosiaalinen kuntoutuksessa. Turenki: Hansaprint Oy.

Mehiläinen Hoiva Oy. 2020.

Viitattu 4.11.2020, <https://mielenterveyskuntoutus.mehilainen.fi/tyotoiminta>

Mehiläinen Hoiva Oy. 2020.

Viitattu 6.3.2020, <https://vammaispalvelut.mehilainen.fi/paivatoiminta>.

Nikula S. 2020. Vastaava ohjaaja, Provesta Oy. Haastattelu 25.2.2020.

Noppari, E. Kiiltomäki, A. & Pesonen, A. 2007. Mielenterveystyö perusterveydenhuollossa. Helsinki: Tammi.

Ojasalo K, Moilanen T & Ritalahti J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Oulun kaupunki. Vammaisuus. Työ- ja päivätoiminta.

Viitattu 27.4.2020, <https://www.ouka.fi/oulu/vammaisuus/tyotoiminta>

Oulun kaupunki, Mielenterveyspalvelut.

Viitattu 19.1.2020, <https://www.ouka.fi/oulu/terveyspalvelut/mielenterveys>.

Pihlaja, K. 2008. Jyväskylän yliopisto. "Joka päivä ittesä kuntouttaminen on kova työ". Etnografinen tutkimus mielenterveyskuntoutujan arjessa oppimisesta. Kasvatustieteiden laitos/erityispedagogiikan yksikkö. Pro gradu- tutkielma.

Viitattu 17.4.2020, https://jyu.fi/bitstream/handle/123456789/18982/URN_NBN_fi_jyu-200810075788.pdf?sequen.

Pyötsiä, J. 2019. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus. Yhdessä toimien- Sosiaalityön rooli monitoimijuuden osapuolena. Sosiaalityö. Pro gradu—tutkielma. Viitattu 16.4.2020, <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/66783/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201912135250.pdf>.

Raivio, H.(toim.) 2018. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Enemmän sosiaalista toimintakykyä, lisää osallisuutta! Yhteiskehittäen vaikuttavampaa sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishankkeen (SOSKU) 2015-2018 loppuraportti. Tampere: Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy.

Viitattu 17.5.2020, www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136144/URN_ISBN_978-952-343-070-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2020.

Viitattu 31.3.2020, <https://stm.fi/sosiaalityo>.

Sinervo, L. 2019. Asiakas on asiantuntija- kaikki osapuolet voivat oppia toisiltaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitost.

Viitattu 14.4.2020, <https://blogi.thl.fi/asiakaskin-on-asiantuntija-kaikki-osapuolet-voivat-oppia-toisiltaan/>.

Talentia. 2017. Arki, arvot ja etiikka. Joensuu: PunaMusta Oy.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020. Viitattu 4.5.2020, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys-erot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>.

Toikko, T. 2012. Sosiaalipalveluiden kehityssuunnat. Helsinki: Tampereen yliopistopaino Oy.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy- Juvenes Print.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2020.

Viitattu 15.5.2020, <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>.

Valtiovarainministeriö. Eurooppa 2020- strategia.

Viitattu 29.4.2020, <https://vm.fi/eurooppa-2020-strategia>.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 26.6.2015/817.

Viitattu 5.4.2020, <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>.

Mielenterveyslaki 14.12.1990/1116.

Viitattu 7.2.2020, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901116>.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Viitattu 7.2.2020 ja 8.5.2020, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki#L4P41>.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Viitattu 16.4.2020, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>.

LIITTEET

SAATEKIRJE

LIITE 1

Hyvä päivätoimintaan osallistuva asiakas,

Olemme kaksi Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijaa, ja teemme sosionomikoulutuksen opinnäytetyötä päivätoiminnan merkityksestä asiakkaiden osallisuuteen ja hyvinvointiin.

Haluaisimme kuulla sinun omakohtaisia kokemuksiasi, ja tuntemuksiasi päivätoiminnasta rennon haastattelun merkeissä. Tarjoamme pullakahvit haastatteluun osallistuville. Haastattelun aiheina ovat: osallistuminen, yhteisöön kuuluminen ja vaikutusmahdollisuudet päivätoiminnassa, ja näistä aiheista esitämme sinulle muutamia helppoja kysymyksiä.

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Jos et halua osallistua, siitä ei koidu sinulle mitään haittaa. Vaikka olisit jo ilmoittautunut haastatteluun, voit silti perua osallistumisesi missä tahansa vaiheessa. Haastatteluun osallistuvilta ei kysytä henkilötietoja, eikä haastattelutilanteessa kysytä muitakaan asioita, joista voisit olla tunnistettavissa. Myöskään opinnäytetyössämme ei tule olemaan mitään sellaista tietoa, josta haastateltavat olisivat tunnistettavissa.

Mielipiteillääsi on merkitystä, ja vastaamalla haastattelukysymyksiin ne tulevat kuulluksi. Olisimme iloisia, jos jakaisit kokemuksesi kanssamme!

Voit ilmoittautua haastatteluun etukäteen päivätoiminnan ohjaaja Merjalle.

Mikäli haluat lisätietoa tai jokin jäi askarruttamaan mieltäsi, voit laittaa meille sähköpostia osoitteeseen: o7ryti00@students.oamk.fi (Tiina)

Yhteistyöterveisin Ira ja Tiina ☺

1) Osallistuminen

Miksi olet mukana päivätoiminnassa?

Mitä päivätoimintaan osallistuminen sinulle antaa?

2) Yhteisöön kuuluminen

Mitä päivätoiminnan yhteisöön kuuluminen on sinulle antanut?

3) Vaikuttamismahdollisuudet

Miten pääset vaikuttamaan päivätoimintaan?

Missä tilanteessa pystyt vaikuttamaan?

Miten olet tullut kuulluksi?

Mitä muuta haluaisit kertoa päivätoiminnasta?

VILLA VESTAN VIIKKO-OHJELMA			
MA	KLO	9.30	LEIVONTA JA PÄIVÄN PORINAT
		13.30	JUMPPA + RENTOUTUS
		14.30	YHTEISÖKOKOUS
TI	KLO	9.30	PELITUOKIO
		10.00	KIRJALLISUUSPIIRI
		12.15	LAULUTUOKIO / TAI klo 13 toivekonsertti
		13.30	JUMPPA + RENTOUTUS
KE	KLO	9.30	PELITUOKIO
		10.00	KARAOKE / TAI LEVYRAATI
		13.00	PIKKUBINGO
		13.30	JUMPPA + RENTOUTUS
			KLO 12 OSALLA KUNTOSALI
TO	KLO	9.30	PELITUOKIO
		10.00	TAIDERYHMÄ
		13.00	TOIMINTATUOKIO
		13.30	JUMPPA + RENTOUTUS
PE	KLO	9.00-10	VILLA VESTAN SIIVOUS JA KAHVIT
		12.45	JUMPPA
		13.00	PERJANTAIBINGO
		13.15	RENTOUTUS, PÄIVÄ PÄÄTTYÄ 14.30

MUINA AIKONA KÄSITÖITÄ, ASKARTELUA, BIOPUSSIEN TEKOA, PELEJÄ.

AAMURYHMÄ + kahvi KLO 9. ILTAPÄIVÄKAHVI NOIN KLO 14.15-14.30.